

УДК 070:316.722:81'373«20»

А. Д. Баранецька, А. А. Кондрико, Н. М. Романюк

**ЗМІНА ЛЕКСИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ КОНЦЕПТОСФЕРИ
«УКРАЇНСЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ» НА СТОРІНКАХ ГАЗЕТИ
«ЗАПОРІЗЬКА ПРАВДА» 2013–2017 РР.**

У статті подано сучасну теоретичну інтерпретацію поняття української ментальності та її концептосфери; описано результати вільного асоціативного експерименту на предмет з'ясування лексичних вербалізаторів основних концептів; детально систематизовано та узагальнено отримані контент-аналітичні дані за 2013, 2015 та 2017 рр.; зроблено зіставний аналіз кількісних та якісних показників функціонування сукупності виявлених концептів; з'ясовано закономірності формування концептосфери «українська ментальність» на шпальтах газети «Запорізька правда» до та після Революції Гідності 2014 р.

Ключові слова: вербалізатор, концепт, концептосфера, медіа, українська ментальність.

I. Вступ

Сьогодні вітчизняні журналісти інформують своїх реципієнтів, як правило, за допомогою іншомовних запозичень та інтернаціоналізмів, що активно витісняють, навіть негативно таврують звичну для нас, українців, лексику. Проте саме питомі українські чи, ширше, східнослов'янські слова відображають нашу ментальність, національну ідентичність, слугують засобом збереження або її відновлення історичної пам'яті. На актуалізацію певних лексичних одиниць у мові засобів масової інформації як соціального інституту безпосередньо впливають резонансні події державного масштабу, на кшталт Революції Гідності чи антитерористичної операції.

Суспільно-історичний контекст епохи зумовлює відповідне трактування фактів дійсності та оцінку світу загалом. Як стверджує М. Бахтін, «...будь-який вступ у сферу смислів здійснюється лише через ворота хронотопів» [1, с. 406]. Тому події, що мають місце в житті соціуму, залежно від їх актуальності та нагальності, визначають функціонування соціальних смислів у суспільстві, що у будь-якому випадку відбивається на тематично-змістовому наповненні медіа-простору.

Вагому роль в осмисленні, оцінюванні та інтерпретації фактів, подій доквілля відіграє ментальність (як сукупність психологічних особливостей етнічних спільнот [5]). Адже «національна ментальність – це характерний склад розуму, своєрідний спосіб мислення і ставлення до дійсності певного народу» [6, с. 5]. Відповідно, висвітлюючи буденні події, журналісти (прагнучи встановити комунікативний контакт з аудиторією) інтерпретують їх у контексті культури конкретного соціуму.

Як соціокультурний феномен національна ментальність становить специфічну платформу для функціонування соціальних смислів та змістів і водночас є своєрідним чинником домінування тих чи інших ідей, тверджень, переконань, поглядів. Як зазначає О. Ткаченко, національна ментальність закладена в думці, а думка реалізується в мові. Таким чином, мова (національна мова) є виразником національної ментальності. Так, дослідник вказує на співвіднесеність мови та ментальності як форми та змісту національної словесно-розумової культури: «Національна ментальність є змістом кожної національної мови, а національна мова є формою національної ментальності» [6, с. 3, 8].

Зважаючи на те, що масмедіа посідають позицію суспільного модератора, сьогодні швидко набуває актуальності необхідність вивчення мовного виявлення явища української ментальності в текстах ЗМІ. Вихід на новий рівень інтеграції в журналістикознавчих дослідженнях зумовлює звернення до термінологічно закріплюючого, «об'ємного» бачення багатьох мовних явищ, а саме до «концептосфери».

Концептосфера – це широке й багатовимірне поняття, в якому виділяють (за З. Поповою та І. Стерніним) національну концептосферу. Вона є упорядкованою сукупністю концептів у свідомості носіїв мови. За національною концептосферою існує можливість оцінювати культуру нації, її моральні закони, етичні традиції, ставлення до інших народів, віротерпимість, духовні запити, життя і смерть, матеріальні й духовні цінності. Про концептосферу як концептуальну картину світу, притаманну певній культурі, говорить і А. Приходько. Дослідник підкреслює, що концептосфера – це об'єктивно існуюча сукупність вербально позначених і вербально непозначених, національно маркованих ментальних одиниць лінгвокультури, упорядкованих за принципом системності та організованих на засадах множинності, цілісності, зв'язку і структурованості [4, с. 2].

Як зазначає Н. Фрасинюк, національна концептосфера складається із сукупності індивідуальних, групових, класових, національних та універсальних концептів, тобто концептів, що мають загальнолюдську цінність [7, с. 250]. У результаті пізнавальної діяльності в особистості форму-

ються поняття, які надалі об'єднуються в систему знань про світ. Ця система складається з концептів різного рівня складності й абстракції. Пізнання дійсності визначає різні способи формування концептів у свідомості людини: на основі чуттєвого досвіду, предметно-практичної діяльності, мисленнєвої діяльності, вербального й невербального спілкування [2, с. 23]. На основі перерахованих способів формування концептів нами було вивчене сприйняття вітчизняними журналістами власне поняття української ментальності як цілісної концептосфери.

До найбільш важливих ознак концептів, що становлять загальну концептосферу «українська ментальність», зараховуємо: 1) належність до різних систем: з одного боку, є одиницею розумових, психічних ресурсів свідомості, а з іншого – одиницею, фактом культури (О. Кубрякова, О. Селіванова, А. Бабушкін, Ю. Степанов); 2) динамічність характеру, підпорядкування законамірностям психічного життя людини; є результатом взаємодії словникового значення з особистим досвідом людини (О. Кубрякова, В. Карасик, А. Бабушкін, Ю. Степанов, К. Зацепін); 3) неможливість існувати відокремлено від інших подібних собі одиниць, наявність у системі вищого рівня (Д. Лихачов, В. Манакін, С. Воркачов); 4) відсутність чіткої структури, об'ємність, можливість отримати польовий опис (В. Колесов, О. Селіванова); 5) багатшаровість, багатокомпонентна організація; загальним для більшості вчених є виділення таких основних складових, як понятійна, образна й значуща (ціннісна) (В. Жайворонок, В. Кочерган); 6) базова функція концепту – заміщення, оскільки він замінює в процесі розумової діяльності невизначену безліч предметів одного роду (А. Приходько, З. Попова, І. Стернін); 7) відсутність вираження в мові повністю; неможливість зафіксувати всі мовні засоби вираження концепту (В. Колесов, О. Селіванова).

Будь-який концепт характеризується здатністю до реалізації в різній знаковій формі. У процесі свого існування концепт здатний втрачати зв'язок з деякими мовними одиницями, що слугували раніше для його вираження, і притягувати до себе нові. Володіючи такими ознаками, концепти здатні виконувати функцію посередника між культурою та людиною, реалізуючись у мові, що є середовищем, у якому відбувається понятійна репрезентація національної концептосфери «українська ментальність».

Журналісти мають першими реагувати на будь-які події в житті свого народу, а відтак, усіляко сприяти посиленню його національної свідомості. Так, актуалізація використання тих чи тих лексем може свідчити про бажання автора звернути увагу читачів на реальну конкретну ситуацію чи масштабну суспільну проблему, демонструє прагнення вплинути на аудиторію та викликати відповідну реакцію.

II. Постановка завдання

Метою дослідження є виявлення об'єктивних змін у концептосфері «українська ментальність», що зумовлені Революцією Гідності, на прикладі медіа-контенту періодичного друкованого видання локального рівня.

Об'єктом наукової праці стали тексти україномовної обласної газети «Запорізька правда», засновником і видавцем якої є Запорізька обласна рада.

Предмет дослідження – тенденції використання концептів, що входять до концептосфери «українська ментальність», на шпальтах газети «Запорізька правда».

Джерельну базу становлять медіа-матеріали (понад 700 позицій), опубліковані в номерах першого четверга кожного місяця за період із січня по червень 2013, 2015 та 2017 рр. на сторінках періодичного видання «Запорізька правда».

Варто зауважити, що в процесі опрацювання номерів газети методом контент-аналізу до об'єкта вивчення не увійшли рекламні оголошення (рубрика «Реклама та оголошення»), офіційні документи (рубрика «Офіційно»), анекдоти (рубрика «Посміхніться!»), програма телепередач (рубрика «Телепрограма»), головоломки (рубрики «Кросворд», «Ігроклуб», «Коли всі вдома», «Першоквітневий сміхопад»), гороскопи, гумористична сторінка «Пенсіонат», прогноз погоди, місячний календар, матеріали рубрики «Оповідання», некрологи, вірші (відокремлені від цілого тексту) тощо.

Хронологічні межі об'єкта дослідження зумовлені історичною подією – Революцією Гідності (листопад 2013 р. – лютий 2014 р.), тому для виявлення тенденцій використання визначених концептів концептосфери «українська ментальність» існувала потреба в реалізації аналізу текстового контенту номерів, що вийшли друком протягом січня-червня 2013, 2015 та 2017 рр.

Методологія:

– концептуальний аналіз (для дослідження концептосфери «українська ментальність» в українському друкованому ЗМІ, що є важливим елементом формування громадянського суспільства України після Революції Гідності);

– вільний асоціативний експеримент (для визначення ключових концептів концептосфери «українська ментальність»; вибір респондентів відповідав обраному об'єкту дослідження);

– контент-аналіз (для кількісного та частотного аналізу журналістських публікацій на предмет наявності на шпальтах друкованих видань сукупності визначених концептів).

III. Результати

Відомо, що масмедіа щоденно моделюють своєрідну картину світу для аудиторії. Саме медійники відбирають (тим самим надаючи більшої вагомості та значущості) певні події, факти, життєві ситуації, а потім верстають повноцінний газетний випуск. У такий спосіб журналісти що-

денно формують певні інформаційні пріоритети для реципієнтів. Так, М. Мак-Комбс підкреслює настановчу роль медіа в житті людини [3, с. 28]. Значення масмедіа в інтерпретації та сприйнятті реальності індивідами досі залишається недооціненим. Тому, досліджуючи аспекти становлення національної свідомості, доцільно вивчити наповненість журналістського продукту відповідними концептами та з'ясувати, які зміни в національній свідомості українця відбулися протягом останніх п'яти років. Для реалізації вказаної мети потрібно, насамперед, виявити сукупність сучасних концептів концептосфери «українська ментальність» власне серед працівників масмедіа, адже вони є тими, хто формує газетний контент.

З метою визначення сукупності сучасних концептів концептосфери «українська ментальність» було реалізовано відповідний вільний асоціативний експеримент серед 15 працівників редакцій (редакторів, журналістів, завідувачів відділів, відповідальних секретарів), які мають стаж роботи в медіа-індустрії не менше ніж 5 років та є представниками 11 газетних та журнальних видань 6 областей України: Волинської, Дніпропетровської, Запорізької, Кіровоградської, Київської та Херсонської.

Для проведення опитування респондентам була запропонована анкета; отримані відповіді ми систематизували та структурували за частотою використання. Результати вільного асоціативного експерименту дозволили з'ясувати, що загальноновживаними лексемами є «боротьба» – 7 повторів, «мова» – 6, «вишиванка» – 6, «працелюбність» – 5, «патріотизм» – 4, «толерантність» – 4, «історія» – 4, «свобода» – 4, «культура» – 3, «земля» – 3 та «душа» – 3.

Наступним етапом нашого дослідження став контент-аналіз, за допомогою якого було встановлено кількісні показники та тенденції вживання кожного з концептів у номерах газети «Запорізька правда» за 2013, 2015 та 2017 рр. Робота з кількісними показниками вживання виокремлених концептів була проведена у два етапи. На першому етапі за визначеними роками відтворено кількість використання відібраних одиниць та підкреслено їх контекст вживання. На другому, взявши за основу отримані результати, було спроектовано діаграми тенденцій функціонування концептосфери «українська ментальність» кожного з трьох років, що дало можливість додатково простежити закономірності слововживання залежно від місяця та року публікації медійних матеріалів. Як наслідок, було проведено паралелі між різними роками видань, порівняно власне особливості концептовживання, зроблено відповідні висновки та їх інтерпретацію.

Так, опрацювання сукупності журналістських публікацій 6 номерів за січень-червень 2013 р. дозволило виявити тенденції розвитку наповнення концептосфери «українська ментальність», що для більшої наочності подано на рис. 1.

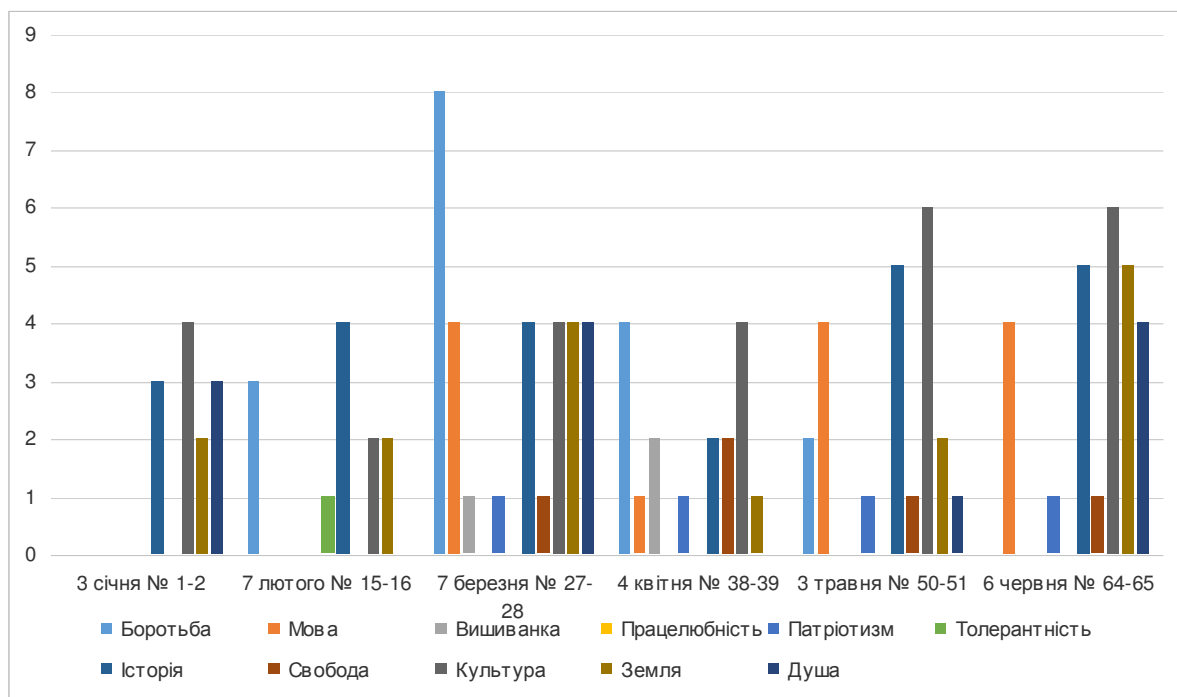

Рис. 1. Стан концептосфери на 2013 р.

Серед основних тенденцій використання сукупності концептів у номерах 2013 р. слід назвати: 1) помітне збільшення їх сумарної кількості з березня (напевне, це було неусвідомлене розуміння працівниками редакції необхідності змін у свідомості реципієнтів); 2) найбільші числові показники належать концептам «культура» та «історія», найменші – «працелюбність» та «толерант-

ність» (припускаємо, що це зумовлено їх абстрактністю); 3) «вишиванка» та «свобода» зустрілися тільки одноразово у такій лексичній формі (можливо, інформаційних приводів не було).

Дослідження газетних текстів 6 номерів у період з січня по червень 2015 р. дало результати, внесені до діаграми на рис. 2.

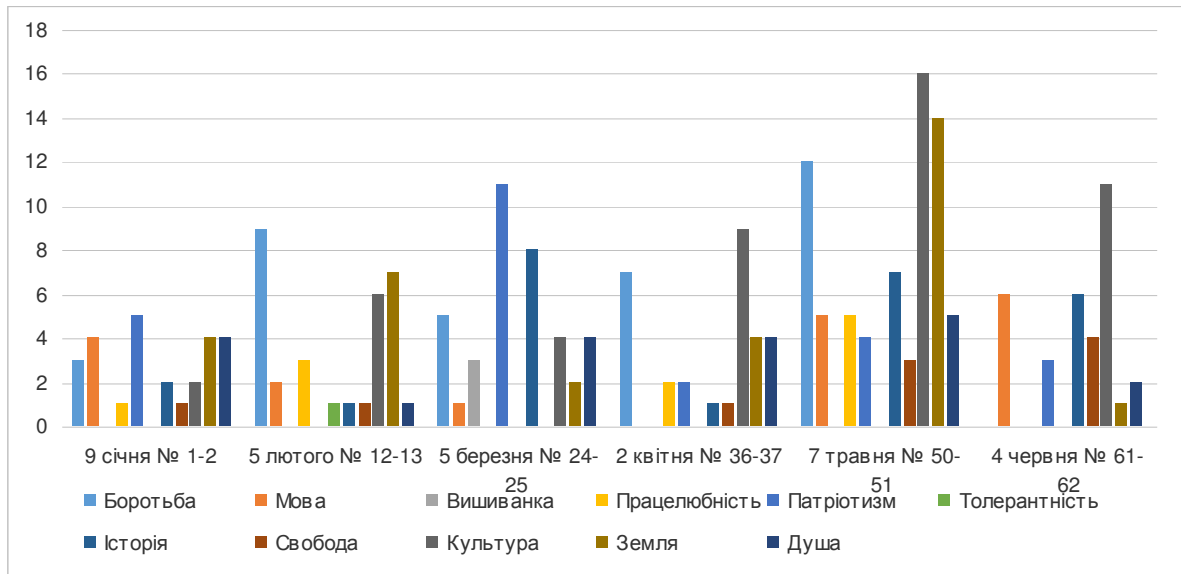

Рис. 2. Стан концептосфери на 2015 р.

Найсуттєвішими тенденціями 2015 р., на нашу думку, є такі: 1) значне збільшення загальної кількості концептів у травні, зниження – у січні та квітні; 2) найбільші числові індекси у концептів «культура», «боротьба», «земля», «патріотизм»; 3) найменші кількісні показники мають концепти «працелюбність» (саме в такій лексичній формі) та «вишиванка»; 4) концепт «толерантність» представлено лише одноразово.

Щодо кількісних даних газетних матеріалів за 2017 р., то цифрові показники унаочнено на рис. 3.

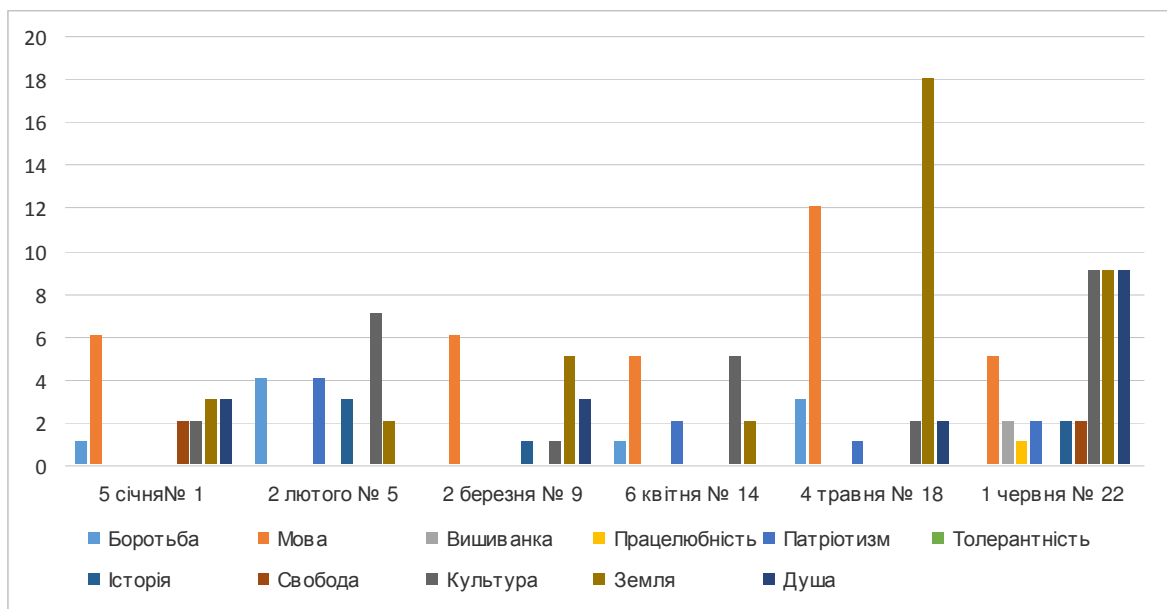

Рис. 3. Стан концептосфери на 2017 р.

Принципово важливими тенденціями функціонування виокремлених нами концептів на шпальтах газети «Запорізька правда» у 2017 р. є: 1) значне збільшення загальної кількості вербалізаторів, починаючи з квітня; 2) найбільші числові показники мають вербалізатори «культура», «мова» та «земля», найменші – «працелюбність», «толерантність», «вишиванка»; 3) значна кількість розгалуженості вербалізації властива концептам «боротьба» та «патріотизм», що може бути пояснене фактом АТО та воєнними діями на території України.

IV. Висновки

На шпальтах аналізованих номерів видання «Запорізька правда» опубліковані тексти не лише журналістів, а й представників влади та інших дописувачів. Серед авторів публікацій є ветеран праці, студентка, поетеса, фахівці певних сфер діяльності тощо. Наявність цих текстів вказує на те, що подані матеріали відповідають творчій концепції редакційної політики, а тому вони також увійшли до кола досліджуваних публікацій. Маємо переконання, що, хоча ці тексти й не є продуктом журналістської творчості, вони так само сприяють появі конкретного прагматичного ефекту, а отже, залучені до процесу формування національної свідомості аудиторії. Водночас така позиція редакції є свідченням реалізації активного діалогу із суспільством, який втілюється у зворотному зв'язку з аудиторією. Цікаво, що ці тексти містять виокремлені для дослідження концепти, що також об'єктивно засвідчує подібність ментальних позицій (світоглядних) у представників одного суспільства.

Ментальні характеристики формують платформу для розпізнавання світоглядних засад певного соціуму. Ментальний світ нації відбиває її цінності, відповідні пріоритети, що можуть так чи інакше корегуватися реальною ситуацією.

Зіставний аналіз контенту друкованого ЗМІ дозволив з'ясувати, що найчисленнішими концептами, що функціонують на шпальтах газети «Запорізька правда», є «боротьба», «мова», «патріотизм», «історія», «культура», «земля» та «душа» (рис. 4).

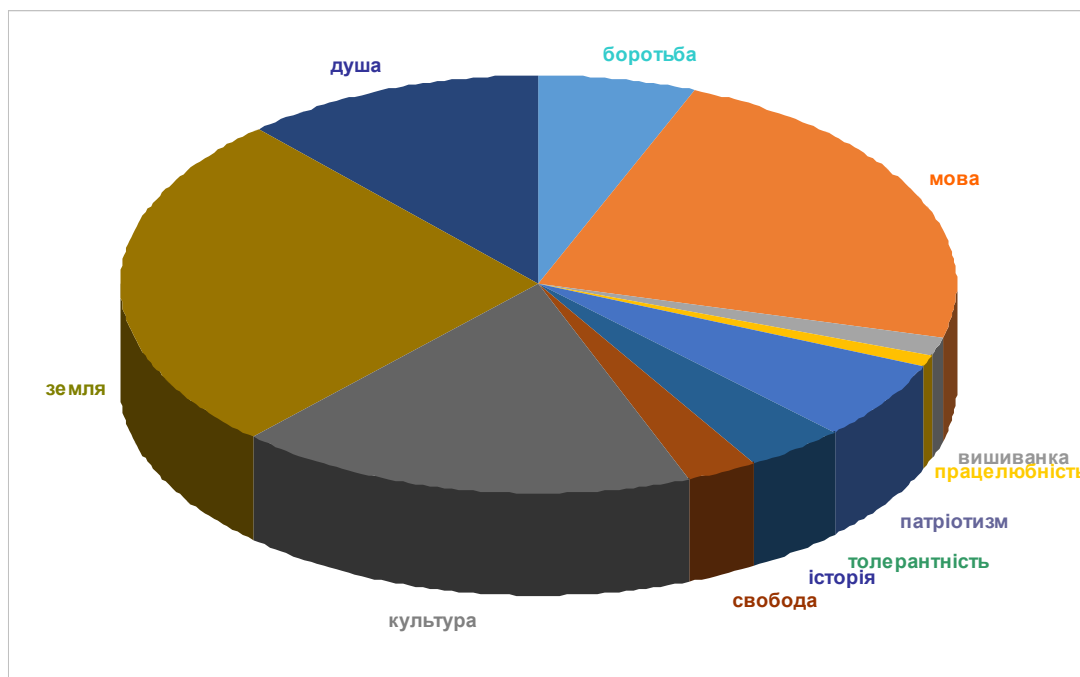

Рис. 4. Концептосфера «Українська ментальність»

Однак, незважаючи на кількісну перевагу, у загальній картині відображення концептосфери «українська ментальність» у кожному з років є свої відмінності.

Так, зіставлення кількісних показників за три обрані роки дозволило виявити, що вживання концепту «**боротьба**» має найвищий показник саме в 2015 р. (28 разів у 19 текстах). У 2013 р., враховуючи більшу кількість лексем порівняно з 2017 р., тематика функціонування концепту зосереджується на корупційних схемах та несправедливості в суспільстві. Однак, з 2015 р. спостерігається використання й інших вербалізаторів на позначення концепту «боротьба», зокрема: «бої», «бойовики», «бойові дії», «боездатність армії» тощо (насамперед, це стосується дій на Сході України), що свідчить про наповнення інформаційного простору новими для країни смислами, про прагнення привернути увагу до відповідних подій та активізувати суспільну свідомість. Того ж року простежуємо й тенденції вживання інших вербалізаторів на позначення цього концепту, що характерно й для 2017 р. З'являється нова форма вербалізації з похідними мовними одиницями, до яких належать: «воїни» з розширенням структури до «воїни-захисники» та «воїни АТО», а також «бійці» та його розширена форма «бійці АТО».

Не менш цікавим є те, що в контексті концепту «боротьба» також вживається вербалізатор «герої». Тобто концепт не обмежується лише однією лексичною формою «боротьба», однак, взявши за основу дослідження саме його, зазначаємо, що закріплення бази концепту, розпочавшись з 2015 р., триває й у 2017 р.

Помітним кількісним зростанням у газетних текстах відзначається концепт «**мова**» (13/18/34 – відповідно за роками). Водночас зауважимо, що в 2013 р. використовується прикметних «україн-

ська», в 2015 р. – додається ще й «польська», «російська», «іноземні», а в 2017 р. є факти вживання прикметників «німецька», «грецька» та «швейцарська». Розширення спектра прикметників з іменником «мова» пояснюється також політичними змінами в суспільстві та більшою увагою влади до питань вступу до Європейського Союзу з кінця 2015 р. Про це свідчить використання лексеми «мова» (2015 р.) у таких позиціях: «не розрізняємо один одного за мовою» (публікація «Давайте гуртуватися задля стабільності» (№ 12–13, від 05.02.2015 р.), в якій порушено питання щодо знесення пам'яників радянського періоду) та «багатомовність Майдану» (матеріал «У Міносвіти розповіли, як у школах виховуватимуть патріотів», № 61–62, від 04.06.2015 р.). Ці випадки можуть бути свідченням толерантності, неагресивності нації, характерними для української ментальності. У контексті ситуації на Сході України вербалізатор мови використано в матеріалі «“Поетичний травень” пісню і віршами сколихнув схвильовані серця» (рубрика «До джерел»), а саме: «...війна на Сході йде, передусім, за нашу мову й пісню, тобто, за нашу українську душу» (там само).

Цікавими є кількісні «зсуви» в апелюванні до концепту «патріотизм». Так, у 2013 р. його виявлено у 5 текстах, у 2015 р. – в 14 текстах (23) та в назві однієї рубрики, а в 2017 р. – в 9 матеріалах, що є більшим показником, ніж у 2013 р., однак використання лексеми не виконує тієї самої функції, що в 2015 р., а залишається засобом закріплення самого поняття «патріотизм» у свідомості українця. Таким чином, підтверджується наше припущення про можливе зменшення кількості використовуваних лексичних вербалізаторів після пікового для суспільства 2014 р.

Концепт «історія» визначається помітною тенденцією до зниження кількості вживання одиниць у 2017 р., порівняно із 2013 та 2015 рр. Якщо у 2013 та 2015 рр. вербалізатор використовувався більше ніж 20 разів у номерах «Запорізької правди», то за 2017 р. показник знизився до 6 разів за півроку. Проте, таке зниження компенсується розширенням бази концепту додатковими лексичними елементами, до яких належать «історична спадщина», «історичне тло», «накопичення історії», «історичний момент».

Концепт «культура» посідає лідерські позиції в кількісних даних за 2013, 2015 та 2017 рр. Отримавши однакові результати вживання однойменного вербалізатора концепту «культура» за 2013 та 2017 рр. в 26 разів, 2015 р. демонструє збільшення його використання практично вдвічі (44 одиниці). Такий результат може бути поясненим тим фактом, що 2015 р. є першим роком після Революції Гідності, що стала поштовхом до ментальних змін у суспільстві та обрання нових пріоритетних цінностей для українців.

Не поступається в кількісному відношенні й концепт «земля», який має прогресивну тенденцію до використання лексичних вербалізаторів за 2013, 2015 та 2017 рр. (16, 31 та 39 одиниць відповідно). Необхідно зазначити, що, використовуючи в 2017 р. концепт «земля» вдвічі частіше, аніж у 2013 р., автори своїх журналістських доробків характеризують його за допомогою прикметників «своя», «рідна», «наша», «українська», «козацька».

На стабільному рівні кількісного використання виявився концепт «душа», оскільки в 2013, 2015 та 2017 рр. кількість вживання власне лексеми в початковій її формі становить 12, 19, 17 одиниць. У 2015 р. виявлена низка позицій використання концепту «душа», що підкреслює важливість для української ментальності емоційного начала, що розкриває концепцію кордоцентризму (пригадуємо філософію серця Г. Сковороди, П. Юркевича, В. Лисевича). Тут доцільно вказати, що в аналізованих текстах помітним є вживання лексеми «серце». У 2017 р. з'являється нове сприйняття концепту «душа» за допомогою розширення поняття лексемами «неспокійна українська».

Найменше використовуваними концептами в кількісному відтворенні є «вишиванка», «працелюбність», «толерантність», «свобода».

Як у 2015 р., так і в 2017 р. невеликим є кількісний показник концепту «вишиванка», нараховуючи лише 2 випадки вживання, тоді як у 2013 р. було використано на одну одиницю більше. Тематика використання в трьох зазначених роках залишається незмінною: позначення свята та народного вбрання.

Цікавим є факт відсутності концепту «працелюбність» у проаналізованих випусках за 2013 р. Однак, у 2015 та 2017 рр. кількість лексем, які були знайдені на шпальтах газети «Запорізька правда», не переважає значення у 2 одиниці. Натомість, у 2017 р. відсутній концепт «толерантність», а у 2013 та 2015 рр. він є найменш представленим, порівняно з усіма іншими концептами єдиної концептосфери «українська ментальність».

Привертає увагу й концепт «свобода», оскільки у 2013 р. спостерігаємо використання лише форми «воля», натомість у 2015 та 2017 рр. вживається саме вербалізатор «свобода». При цьому в цих самих роках виявлено тенденцію функціонування цієї лексеми в контексті «свободи слова». Найбільшим показником є функціонування 10 одиниць у номерах газети «Запорізька правда» за 2015 р., на що вплинули політична ситуація та зміна суспільних орієнтирів.

Загалом журналісти успішно виконують одне з основних завдань своєї професійної діяльності – реагувати на значущі суспільні події та доносити адекватну інформацію до аудиторії, прагнучи активізувати її національну свідомість. На нашу думку, перспективним є поглиблення дослідження, зокрема, здійснюючи подальше членування концептосфери «українська менталь-

ність» із детальним вивченням бази вербалізаторів кожного виокремленого концепту. Серед можливих напрямів розробки теми в майбутньому є рецептивний аналіз журналістських матеріалів та проведення опитування у фокус-групах на предмет зміни національної картини світу українця. Для отримання додаткових даних доцільно розширити хронологічні межі дослідження обраної для аналізу газети, а також простежити особливості реалізації концептосфери «українська ментальність» на прикладі інших видань.

Список використаної літератури

1. Бахтин М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике. *Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет*. Москва, 1975. С. 234–407.
2. Болдырев Н. Когнитивная семантика. Тамбов, 2000. 123 с.
3. Мак-Комбс М. Встановлення пріоритетів: масмедії та громадська думка. Київ, 2007. 256 с.
4. Приходько А. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя, 2008. 332 с.
5. Стефаненко Т. Этнопсихология. Москва, 1999. 320 с. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/stef/index.php.
6. Ткаченко О. Мова і національна ментальність (Спроба сучасного синтезу). Київ, 2006. 240 с.
7. Фрасинюк Н. Концепт як універсальний феномен національних картин світу. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2009. Вип. 26. Ч. 3. С. 249–253.

Стаття надійшла до редакції 10.08.2017.

Баранецкая А. Д., Кондрыко А. А., Романиук Н. М. Изменение лексических приоритетов концептосферы «украинская ментальность» на страницах газеты «Запорізька правда» 2013–2017 гг.

В статье представлено современную теоретическую интерпретацию понятия украинской ментальности и ее концептосферы; описано результаты свободного ассоциативного эксперимента на предмет выявления лексических вербализаторов основных концептов; подробно систематизировано и обобщено полученные контент-аналитические данные за 2013, 2015 та 2017 гг.; представлено сопоставительный анализ количественных и качественных показателей функционирования совокупности полученных концептов; выяснено закономерности формирования концептосферы «украинская ментальность» на страницах газеты «Запорізька правда» до и после Революции Достоинства 2014 г.

Ключевые слова: вербализатор, концепт, концептосфера, медиа, украинский менталитет.

Baranetska A., Kondryko A., Romaniuk N. The Change of Lexical Priorities of Conceptual Sphere «Ukrainian Mentality» on the Pages of Newspaper «Zaporizka Pravda» 2013–2017 years

The research describes the concept of «mentality» as a unique turn of mind, a way of thinking and world evaluation. There is depicted the role of the mass media as an important means of retranslation of national mentality and apparently as an important element of the formation of Ukrainian civil society after the Revolution of Dignity.

With the help of the conceptual analysis, the conceptual sphere «Ukrainian mentality» was investigated in the regional Ukrainian printed media. The conceptual sphere «Ukrainian mentality» is considered as a collection of individual, group, class, national and universal concepts, in other words, concepts that have universal value. The scientific study outlines the results of an open associative experiment that has been used in order to ascertain lexical verbalizers of the basic concepts. Among the latter there are: «struggle», «language», «embroidery», «assiduity», «patriotism», «tolerance», «history», «freedom», «culture», «land» and «soul». There is also presented an interpretation of the quantitative indicators of the use of relevant concepts in newspaper texts. Moreover, the content-analytical data for 2013, 2015 and 2017 are systematized and summarized. A comparative analysis of quantitative and qualitative rates of the functioning of the set of detected concepts was made. The regularities of the conceptual sphere «Ukrainian mentality» formation in printed media before and after the Revolution of Dignity in 2014 were determined too. It was discovered that the Revolution of Dignity influenced the activation of the usage of the conceptual sphere «Ukrainian mentality» lexical verbalizers. It is shown the increase of the general set of concepts «struggle», «language», «culture», «earth» and «soul» in 2015 and 2017. At the same time, the amount of used concepts «patriotism», «history», «tolerance» tends to decrease in 2017 numbers of newspaper. This fact confirms the assumption that the number of lexical units that are used after the peak for society in 2014 have been reduced.

Key words: verbalizer, concept, conceptual sphere, media, ukrainian mentality.